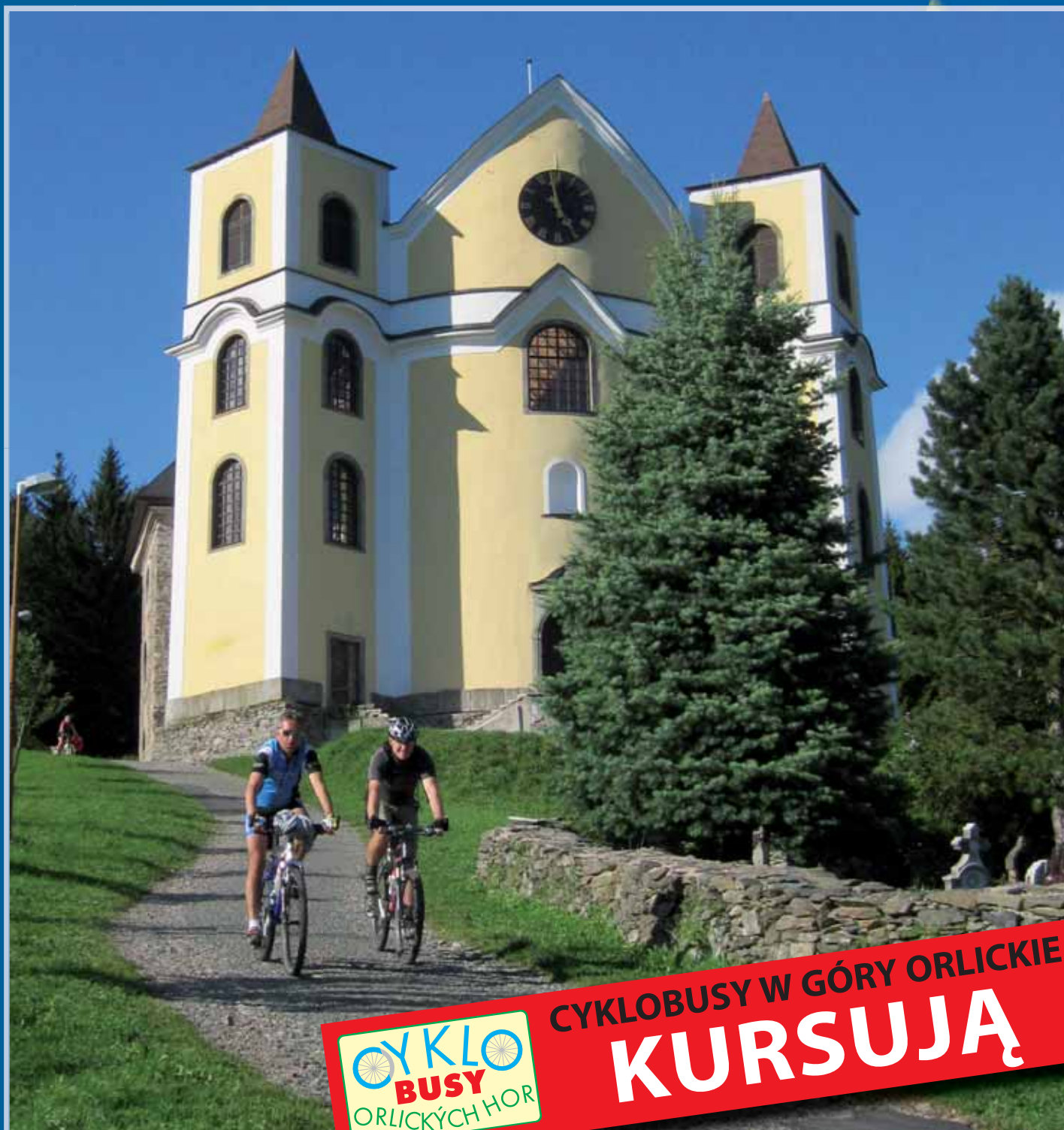

BIULETYN EUROREGIONU GLACENSIS 1 / 2013

CYKLO
BUSY
ORLICKÝCH HOR

CYKLOBUSY W GÓRY ORLICKIE
KURSUJĄ

Co nás čeká v období 2014 -2020

Zdjęcie grupowe (tzw. Family Photo) po lutymym posiedzeniu Rady Europy w Brukseli, gdzie uzgodniono wieloletnie ramy finansowe na okres 2014 - 2020

Tabela - Porozumienie w sprawie wieloletnich ram finansowych z lutego 2013 r.

	Nowe wieloletnie ramy finansowe (na okres 2014-2020)	Poprzednie wieloletnie ramy finansowe (na okres 2007-2013)	Porównanie ram na okres 2014-2020 z okresem 2007-2013	
			mil. €	mil. €
Środki na zobowiązania	mil. €	mil. €	mil. €	mil. €
1. Inteligentny wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	450.763	446.310	+4,5 mld	+1,0%
1a. Konkurencyjność na rzecz wzrostu i zatrudnienia	125.614	91.495	+34,1 mld	+37,3%
1b. Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	325.149	354.815	-29,7 mld	-8,4%
w tym Europejska Współpraca Terytorialna	8.948			
- współpraca transgraniczna	6.627			
- współpraca ponadnarodowa	1.822			
-współpraca międzyregionalna	500			
2. Trwały wzrost: zasoby naturalne	373.179	420.682	-47,5 mld	-11,3%
w tym: wydatki związane z rynkiem i płatności bezpośrednie	277.851	336.685	-58,8 mld	-17,5%
3. Bezpieczeństwo i obywatelstwo	15.686	12.366	+3,3 mld	+26,8%
4. Globalna Europa	58.704	56.815	+1,9 mld	+3,3%
5. Administracja	61.629	57.082	+4,5 mld	+8%
6. Wyrównania	27	neuv.	+0,027 mld	neuv.
<i>Środki na zobowiązania ogółem</i>	959.988	994.176	-35,2 mld	-3,5%
<i>jako procent DNB</i>	1,00%	1,12%		
<i>Środki na płatności ogółem</i>	908.400	942.778	-34,4 mld	-3,7%
<i>jako procent DNB</i>	0,95%	1,06%		

Wydawca Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladska - Euroregion Glacensis, Panská 1492, 516 01 Rychnov nad Kněžnou, Republika Czeska
 we współpracy ze Stowarzyszeniem Gmin Polskich Euroregionu Glacensis, Łukasiewicza 4a/2, 57-300 Kłodzko, Polska
 Zarejestrowane przez MK RCz E 16575

Redakcja dla czeskiej części: tel.: 00420 494 531 054, e-mail: info@euro-glacensis.cz, www.euro-glacensis.cz

Redakcja dla polskiej części: tel.: 0048 74 86 771 30, e-mail: biuro@eg.ng.pl, www.euroregion-glacensis.ng.pl

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku: Miloš Kaválek. Druk: Integraf, s.r.o. Náchod

Co nas czeka w okresie 2014 -2020?

Euroregion Glacensis ponownie przedstawia Państwu biuletyn pełen ciekawych informacji z czesko-polskiej współpracy. Czeska strona euroregionu przejmuje pałeczkę sztafetową od polskiej strony i do 2015 roku będzie wydawać biuletyn w za-

okresie, jaki przedstawiamy w tym numerze. Można się więc spodziewać kilku stałych rubryk, takich jak prezentacja tradycji kulturalnych na pograniczu polsko-czeskim, w której będziemy przedstawić przykładowo tradycyjne dania związane z danym

okresem roku. Będziemy także przedstawiali nowych członków Euroregionu Glacensis, ciekawe projekty w różnych fazach: od pomysłu, realizacji, aż po efekty zakończonych już projektów.

We współpracy z wiceprzewodniczącym Parlamentu Europejskiego panem Oldřichem Vlasákem, który w przeszłości działał aktywnie również w euroregionie, będziemy umieszczali regularne informacje z życia Parlamentu. Okres programowania 2007-2013 powoli zbliża się ku końcowi, więc z niecierpliwością wypatrujemy nowych możliwości dofinansowania. Porozumienie w sprawie wieloletnich ram finansowych z lutego bieżącego roku powoli pokazuje nam rzeczywistość alokacji finansowych na okres 2014-2020. „Większa koncentracja na działania kluczowe“ to wizja Komisji Europejskiej na następny okres. W tym roku zostaną wybrane cele tematyczne także dla Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska. Wierzę, że nasz silny głos z pogranicza będzie słyszalny podczas określania kluczowych dziedzin wsparcia.

Jaroslav Štefek, sekretarz czeskiej części euroregionu

Miasto Náchod Europejskie Miasto Sportu 2013

Przedstawiciele miasta Náchod na czele z burmistrzem Janem Birke odebrali w Parlamencie Europejskim w Brukseli tytuł Europejskie Miasto Sportu 2013. W uroczystej ceremonii wzięli udział wiceburmistrz Tomáš Šubert, członkowie zarządu Iva Cvetanová, Ladislav Tichý oraz radny Miroslav Jindra.

Podczas ceremonii, w której uczestniczyło kilkudziesięciu przedstawicieli wszystkich nagrodzonych miast - dziewięciu miast w kategorii „city“ oraz 11 miast w kategorii „town“, wszyscy kolejno odbierali z rąk prezydenta stowarzyszenia G. F. Lupattellego flagę, która przez cały przyszły rok będzie symbolem ważnego wyróżnienia za pracę i starania podejmowane w dziedzinie sportu.

Ceremonię otworzyli przedstawiciele spółki ACES Europe na czele z jej prezydentem. Wśród gości byli również posłowie Parlamentu Europejskiego. Wszystkim obecnym przedstawicielom miast będących laureatami tytułu podziękowali za osobiste uczestnictwo, a przede wszystkim za wspieranie sportu w ich miastach. Ideą i długofalowym celem działalności stowarzyszenia ACES Europe jest integracja mieszkańców Unii Europejskiej poprzez sport i promocja wartości, jakimi bez wątpienia są zdrowie i poszanowanie innych. Sport na wszystkich szczeblach jest elementem pokonującym wszelkie bariery.

„Jestem dumny, że miasto Náchod w ten sposób znalazło się w rodzinie dużych i znaczących miast europejskich, które wspierają sport (Cardiff, Turyn i wiele innych). To bardzo ważne wyróżnienie, które będziemy chcieli w przyszłym roku wykorzystać nie tylko dla miasta, ale przede wszystkim dla poszczególnych klubów sportowych działających w Náchodzie“ skomentował odebranie nagrody burmistrz Jan Birke.

Stolicą sportu w 2013 roku została belgijska Antwerpia.

Podstawowe informacje na temat tytułu Europejskie Miasto Sportu 2013

ACES Europe to europejskie stowarzyszenie, obejmujące patronatem duże i mniejsze miasta w Unii Europejskiej, dla których sport stanowi ważną dziedzinę życia. Jego siedziba mieści się w belgijskiej Brukseli. Główną misją ACES jest promowanie sportu jako profilaktyki przestępczości, zachęcanie ludzi we wszystkich kategoriach wiekowych do uprawiania sportu, podkreślanie pozytywnego wpływu sportu nie tylko na stronę fizyczną, ale i psychiczną każdego człowieka. Ścisłe współpracuje z Komisją Europejską i jest jednym z ogniw, które realizuje misję i zadania zapisane w Białej Księdze Sportu.

Przyszłość Europejskiej Współpracy Terytorialnej

Unia Europejska wspiera współpracę terytorialną między państwami członkowskimi już od 1990 roku. Nie inaczej będzie również w kolejnym okresie programowania po 2013 roku. Już dzisiaj wiadomo, że także w nowym okresie programowania zostaną zachowane trzy kierunki Europejskiej Współpracy Terytorialnej, czyli transgraniczna, ponadnarodowa i międzyregionalna. W ramach przyszłej polityki spójności przygotowywanych jest jednak w Brukseli wiele zmian, które dotyczyć będą przede wszystkim beneficjentów końcowych. Dlatego każdy z nich chciałby już wiedzieć, ile środków finansowych będzie można wykorzystać na współpracę terytorialną, co zmieni się w warunkach realizacji projektów w stosunku do obecnego stanu lub jak konkretnie będzie wyglądało wdrażanie współpracy terytorialnej w warunkach krajowych. To są główne kwestie, którym w niniejszym załączniku poświęca uwagę wiceprzewodniczący Parlamentu Europejskiego Ing. Oldřich Vlasák, który jest koordynatorem Europejskich Konserwatystów i Reformatorów ds. rozwoju regionalnego i jako jedyny Czech uczestniczy w Brukseli w tzw. trialogu na temat przyszłych rozporządzeń w zakresie polityki spójności. Natomiast z pozycji wiceprezesa Związku Miast i Gmin Republiki Czeskiej dba na szczeblu krajowym o interesy miast i gmin przy ustalaniu krajowej struktury wdrażającej.

Oldřich Vlasák z komisarzem ds. rozwoju regionalnego Johannesem Hahnem odpowiedzialnym za fundusze unijne.

Negocjacje dotyczące przyszłych wieloletnich ram finansowych

Czy możemy oczekiwać wyraźnego zmniejszenia środków na program współpracy terytorialnej?

Jak zawsze i wszystko również współpraca terytorialna limitowana jest dostępnymi źródłami finansowania. Wysokość środków finansowych na Europejską Współpracę Terytorialną po 2013 roku będzie ustalona w wieloletnich ramach finansowych. Muszą to uzgodnić państwa członkowskie, a nowym rozwiązaniem jest również zgoda Parlamentu Europejskiego. Znaleźcie porozumienia pomiędzy państwami członkowskimi nie jest przy tym proste. W dniach 7-8 lutego 2013 roku, po pierwszej nieudanej próbie pod koniec zeszłego roku, premierzy poszczególnych rządów i głowy państw europejskiej dwudziestokosiodemki uzgodnili w końcu projekt przyszłych wieloletnich ram finansowych UE na okres 2014-2020. Na podstawie tych uzgodnień Rada Europy podjęła w lutym decyzję w sprawie budżetu na cel Europejska Współpraca Terytorialna. Rada Europy zdecydowała o budżecie na cel Europejska Współpraca Terytorialna (EWT) w wysokości 8,948 mld EUR, z czego 6,627 mld powinno zostać przeznaczone na współpracę transgraniczną. Podział na poszczególne gałęzie EWT powinien w przyszłości zostać mniej więcej zachowany. Obniżenie budżetu było celowe. Komisja Europejska zareagowała w ten sposób na obecną sytuację w UE i pokazała, że należy oszczędzać. Początkowa „niższa” propozycja Komisji Europejskiej została jeszcze bardziej obniżona właśnie przez Radę Europy w odpowiedzi na naciski niektórych państw netto. Z tą propozycją nie zgadza się jednak Parlament Europejski, który uważa ją za nieadekwatnie niską, a więc początek 2013 roku przebiega w Brukseli w duchu bardzo intensywnych negocjacji. Pod przewodnictwem irlandzkiej prezydencji podejmowane są starania, aby instytucje te osiągnęły porozumienie

jeszcze latem. Wszystkie rozmowy, w których uczestniczę, wskazują jednocześnie, że aż tak wiele nie będzie się zmieniało w lutych uzgodnieniach, a zmiany będą raczej kosmetyczne. Ze względu na to, że współpraca terytorialna nie jest kluczowym unijnym priorytetem, nie można też oczekiwać, że w tym zakresie wiele miałoby się zmienić. Dziś już więc wiemy: na współpracę terytorialną będzie przeznaczonych mniej środków aniżeli do tej pory, nie będzie to jednak ograniczenie zbyt duże.

Nowe zasady prawne dla europejskiej współpracy terytorialnej

Co zmieni się w warunkach realizacji projektów w stosunku do stanu obecnego?

Chociaż do początku nowego okresu programowania pozostaje niespełna rok, to ciągle wiele jest tematów do uzgodnienia między przedstawicielami instytucji unijnych i państw członkowskich.

Ważną korzyścią w zakresie współpracy transgranicznej powinno być przede wszystkim ujednoczenie zasad i procedur administracyjnych w programach operacyjnych, a tym samym uproszczenie procedur oraz mniejsze obciążenie administracyjne w punkcie widzenia beneficjentów i wnioskodawców. Unijne ustawodawstwo będzie nadal umożliwiało uproszczenie realizacji programów EWT za pośrednictwem europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej (EUWT). Dzięki temu można między innymi połączyć programy trzech sąsiednich państw i jako jeden podmiot prawny wnioskować o środki finansowe z różnych programów transgranicznych.

W ramach koncentracji na priorytety Strategii Europa 2020 liczba tzw. celów tematycznych, które mają być osiągnięte również przez programy współpracy transgranicznej, będzie ograniczona do maksymalnie czterech z jedenastu możliwych. Zgodnie z ostatnimi informacjami z negocjacji prowadzonych przez Parlament i Radę, w których uczestniczą również przedstawiciele Komisji, będzie jednak możliwe łączenie jednego lub kilku uzupełniających priorytetów inwestycyjnych z różnymi celami tematycznymi, i to tam, gdzie należy poprawić skuteczność programu współpracy i zwiększyć efekt w ramach tematyki kompleksowego zintegrowanego podejścia w celu forswania celów tej strategii.

Zaproponowane cele tematyczne, na których mają się skupić również programy współpracy terytorialnej

- 1) wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;
- 2) zwiększanie dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych, ich wykorzystywania i jakości;
- 3) zwiększenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury;
- 4) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach;
- 5) promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
- 6) ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami;
- 7) promowanie transportu zrównoważonego i usuwanie niedoborów przepustowości w najważniejszych infrastrukturach sieciowych;
- 8) promowanie zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;
- 9) promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem;
- 10) inwestycje w edukację, zdobywanie umiejętności i uczenie się przez całe życie;
- 11) wzmacnianie zdolności instytucjonalnej administracji publicznej

Z warunków dotyczących dofinansowania projektu beneficjenci będą musieli spełnić trzy spośród czterech - wspólne przygotowanie, wspólną realizację projektu oraz jeden z dwóch, jeżeli chodzi o wspólny personel lub finansowanie projektu.

Ważne są również zasady z zakresu kwalifikowalności podatku od towarów i usług. VAT będzie można ująć w budżecie projektu. Wydatkiem kwalifikowalnym do celów dofinansowania będzie on dla tych podmiotów, które nie są płatnikiem VAT. W przeciwnym razie nie będzie możliwości ujęcia podatku VAT w kosztach budżetu, aby nie dochodziło do podwójnego

refundowania podatku - przez państwo i ze środków funduszu.

Złożono również propozycję wzmocnionej odpowiedzialności struktur zarządzających programem, uczestniczących państw członkowskich i beneficjentów za poręczenie i zwrot środków wypłaconych z budżetu UE w sposób nieuprawniony. Propozycja ta jest nadal uzgadniana.

Rozporządzenia w sprawie funduszy europejskich nie są jednak, przynajmniej na razie, ostateczne. Jak już powiedziano, w Brukseli dopiero intensywnie się rozmawia o ich przyszłym kształcie, a o ustalenie przyszłych zasad prowadzi się „międzyinstytucjonalną walkę”. O tym, że Europejska Współpraca Terytorialna nabywa coraz większego znaczenia, świadczy i to, że na przyszły okres programowania Europejska Współpraca Terytorialna jest regulowana nowym, oddzielnym rozporządzeniem.

Wdrażanie współpracy terytorialnej w Republice Czeskiej

Jaki jest stan i perspektywa programów operacyjnych współpracy terytorialnej u nas i co będzie można finansować w ich ramach?

Środki finansowe to jedna sprawa, zasady europejskie druga, ale każdego najbardziej interesuje to, w jaki sposób będziemy rozdzielać fundusze unijne u nas w kraju. Jakie więc będą prawdopodobne warunki realizacji przyszłych programów w zakresie Europejskiej Współpracy Terytorialnej i jak zmiana wpłynie na czeskie kraje (regiony), miasta i gminy?

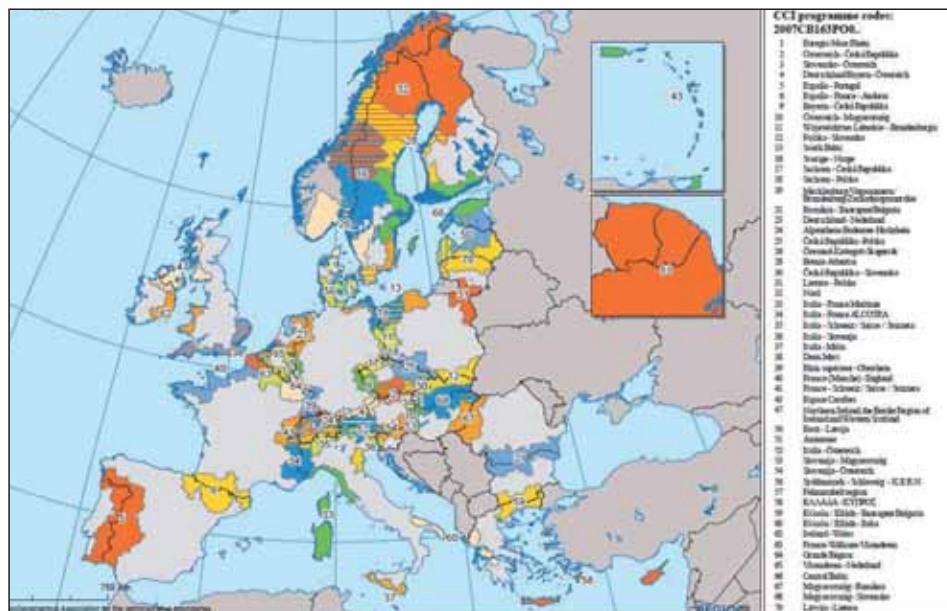
Zgodnie z uchwałą rady ministrów w ramach celu EWT w Republice Czeskiej będzie nadal realizowanych 5 bilateralnych programów operacyjnych (PO), nie zmieni się też rola RCz w programie Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska jako Instytucji Zarządzającej. Do projektów współpracy transgranicznej, tak jak dotychczas, będą mogły się włączyć jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, jednostki powołane lub założone przez Skarb Państwa, pozarządowe organizacje non-profit, stowarzyszenia branżowe osób prawnych itp.

nego lub lokalnego), nie będzie więc możliwe finansowanie odizolowanych projektów, które w wielu obszarach naruszały środowisko rynkowe lub generowały zbyt wysokie koszty eksploatacyjne. Będzie to miało wpływ na miasta i gminy przede wszystkim w dziedzinie turystyki, sportu i kultury. Tych obszarów Komisja Europejska początkowo nie chciała w ogóle finansować, jednak dzięki naszemu naciskowi w Komisji ds. Rozwoju Regionalnego Parlamentu Europejskiego projekty w tych dziedzinach będą możliwe. „Nie” lub warunkowe „tak” będzie w ten sposób obowiązywać tylko dla finansowania niektórych projektów rozwoju infrastruktury turystycznej, jak np. boiska golfowe, hotele, domy kultury, niektóre ścieżki rowerowe prowadzące „znikąd donikąd”. W dziedzinie turystyki przeciwnie - będzie możliwe finansowanie projektów na ochronę dziedzictwa kulturowego i środowiska czy konkurencyjność i zatrudnienie.

Kwestią sporną pozostaje na razie finansowanie rozwoju infrastruktury transportowej, dróg II i III kategorii, które będzie można finansować priorytetowo tylko wówczas, gdy będzie istniało połączenie z kluczową europejską infrastrukturą transportową zdefiniowaną w tzw. transeuropejskich sieciach transportowych (TEN-T). Jednoznaczne „nie” dotyczy na razie finansowania ich rekonstrukcji, jednak możliwe powinno być np. budowanie dróg do granicy z powodu zachowania i wspierania współpracy transgranicznej.

Do kwalifikowalnych działań w przyszłym okresie programowania zaliczać się będą przykładowo gospodarka odpadami i wodna, regeneracja brownfields, rozwój niskowęglowych systemów komunikacji oraz ochrona środowiska, czyli projekty, które będą ściśle związane ze Strategią Europa 2020. Partnerzy będą musieli w ramach programu dokładnie uzgodnić, jaki rodzaj projektów chcą finansować, i określić jasne i mierzalne cele. W uproszczeniu można powiedzieć, że obowiązywać będzie zasada: „szczegółowość sprzyja przygotowanym”, czyli tym, którzy będą w stanie najlepiej zdefiniować swoje potrzeby w stosunku do potencjału rozwojowego danego obszaru.

Kwestią otwartą pozostaje również wpływ tematycznego zawężenia programów na „fundusze małych projektów”, które są nieodłącznym elementem wielu programów współpracy transgranicznej. Ponieważ Komisja upatruje w projektach typu „people-to-people” zasadnicze znaczenie dla integracji obszaru, ich realizacja powinna być nadal możliwa, poprzez uzupełniony cel tematyczny. Czyli miasta i gminy nadal mogłyby realizować projekty w zakresie wymiany kulturalnej, lokalnej demokracji, zasobów ludzkich, w dziedzinie środowiska, marketingu i komunikacji, tworzenia opracowań planistycznych i rozwojowych oraz współpracy instytucji.

Programy współpracy transgranicznej w obecnym okresie

W ramach tych pięciu programów operacyjnych do tej pory od 2007 roku zrealizowano i rozliczono 40 projektów współpracy terytorialnej. Kolejne 993 projekty zostały zatwierdzone, a 147 projektów jest obecnie rozpatrywanych w celu ich zatwierdzenia. W ramach celu EWT gminy, miasta i kraje realizują przeróżne projekty. Są to projekty na rzecz wzmocnienia przyjaźni pomiędzy mieszkańcami sąsiednich krajów, wspólne projekty na rzecz rozwoju turystyki na obszarach przygranicznych, projekty w dziedzinie kultury, ochrony środowiska, edukacji i in.

Jednak z powodu konieczności tzw. koncentracji tematycznej czy wspomnianych już uszczegółowionych celów Strategii Europa 2020 do tzw. 11 celów tematycznych (lub priorytetów inwestycyjnych poszczególnych funduszy) w przyszłym okresie programowania nie będzie możliwe dofinansowywanie tak szerokiego zakresu projektów, jak ma to miejsce obecnie. Wszystkie projekty będą musiały się wpisywać w szersze strategie rozwoju danego obszaru (szczebla krajowego, regional-

Polacy i Czesi podpisali plan ratowniczy udzielania pomocy przygranicznej

Kolejny krok w kierunku wzajemnej pomocy w przygranicznych obszarach województwa dolnośląskiego i kraju kralowohradeckiego uczynili we Wrocławiu w poniedziałek 25 lutego 2013 roku **przedstawiciele Województwa Dolnośląskiego, Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej (dalej KW PSP) we Wrocławiu oraz Kraju Kralowohradeckiego, Państwowej Straży Pożarnej Kraju Kralowohradeckiego (dalej HZS KK).**

Wojewoda dolnośląski Aleksander Marek Skorupa i hetman Kraju Kralowohradeckiego Lubomír Franc, komendant KW PSP we Wrocławiu st. bryg. Andrzej Szcześniak i dyrektor HZS KK plk. František Mencl podpisali aneks do „Umowy o współpracy i pomocy wzajemnej w przypadku katastrof, klęsk żywiołowych i innych zdarzeń nadzwyczajnych” z dnia 21 lutego 2012 roku.

Aneks „Plan ratowniczy udzielania pomocy przygranicznej między jednostkami ochrony przeciwpożarowej

województwa dolnośląskiego i kraju kralowohradeckiego“ precyzuje wiele zasad i jasno definiuje wzajemne zobowiązania, które będą ułatwiały współpracę obu stron w przypadku zagrożenia życia, zdrowia i mienia mieszkańców po polskiej lub czeskiej stronie granicy. Obie strony będą się wzajemnie informowały o zaistniałych lub prawdopodobnych zagrożeniach, które mogą mieć przygraniczne skutki, i w razie potrzeby udzielały wszelkiej niezbędnej pomocy. Aneks zawiera ważne informacje, takie jak typ zdarzenia, wykaz sił i środków przeznaczonych do typowych zdarzeń (np. pożar lasu, pożaru obiektu, wichura itp.), wykaz punktów kontaktowych oraz dane do kontaktu z ośrodkami operacyjnymi, charakterystykę jednostek ochrony przeciwpożarowej polskiej i czeskiej strony (opis sprzętu pożarniczego wraz z opisem wyposażenia specjalnego). Wszystkie informacje zawarte w aneksie ułatwią komunikację i szybkie podejmowanie decyzji między polskimi i czeskiemi strażakami w przypadku zaistnienia nadzwyczajnego zdarzenia.

W spotkaniu przedstawiciele Województwa Dolnośląskiego i Kraju Kralowohradeckiego z przedstawicielami jednostek straży pożarnej uczestniczył sekretarz stowarzyszenia Euroregionu Glacensis pan Jaroslav Štefek, który w tej sprawie powiedział:

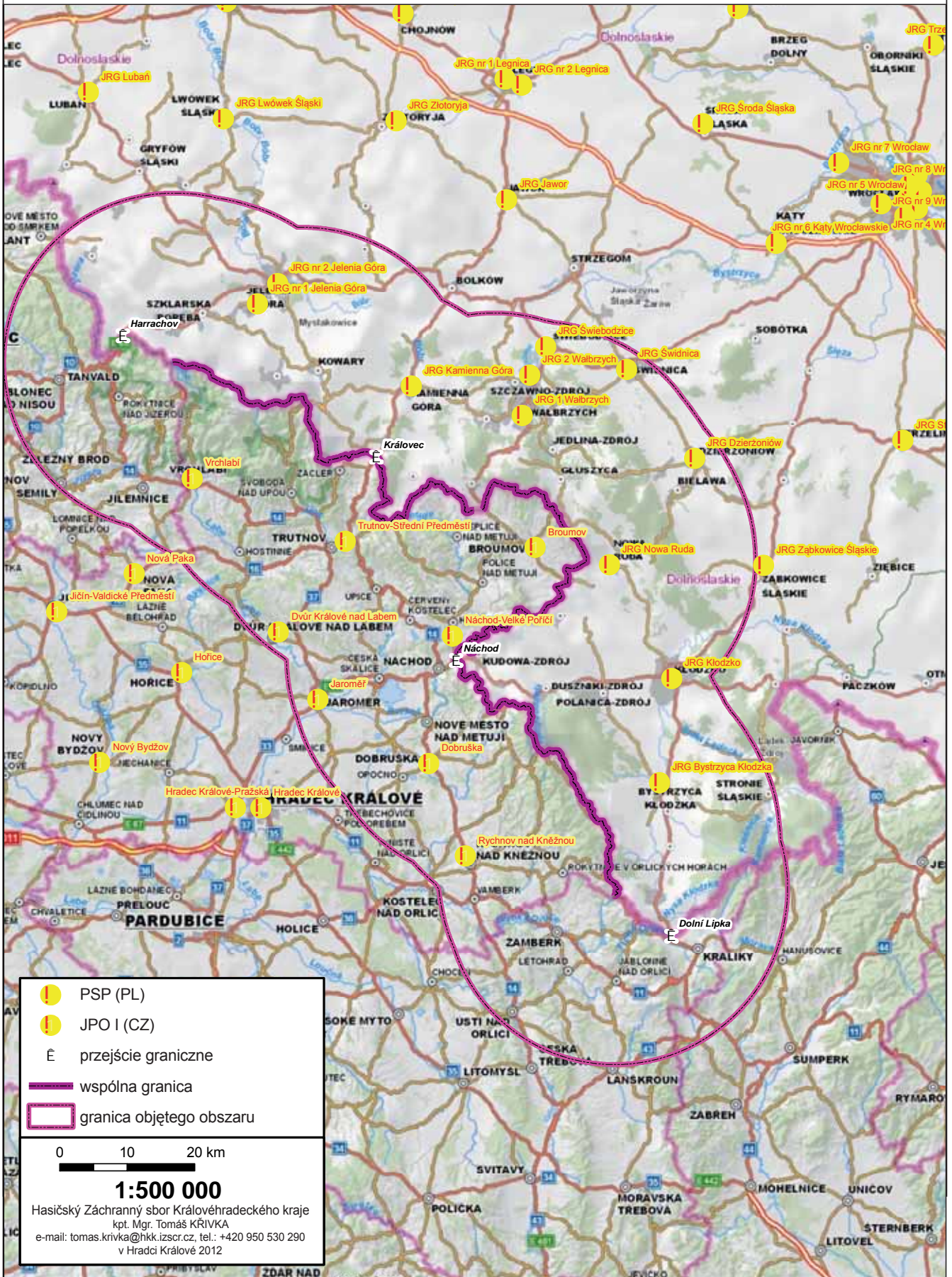
„Współpraca jednostek straży pożarnej jest jednym z priorytetowych działań współpracy transgranicznej i cieszę się, że Euroregion Glacensis uczestniczy w tych działaniach i jest dobrym partnerem dla poszczególnych jednostek. Dziedzina profilaktyki zagrożeń w Programie Operacyjnym Współpracy Transgranicznej RCz-RP w latach 2007-2013 od długiego czasu cieszy się największym zainteresowaniem wnioskodawców wspólnych projektów. Niestety, przyznawanie środków finansowych w tej dziedzinie zostało już zakończone i dlatego wiele potrzeb pozostaje na razie niezaspokojonych. Dla naszego obszaru będzie ważne, aby wsparcie tej dziedziny zostało zachowane również w kolejnym okresie programowania, w którym nastąpi węższa koncentracja przydzielania środków na wybrane dziedziny strategiczne“.

Źródło tekstu: HZS Královéhradeckého kraje/ Informační servis/Zpravodajství/2013/únor

JEDNOSTKI STRAŻY POŻARNEJ

EUWT - nowy wymiar polsko-czeskiej współpracy transgranicznej

18 kwietnia 2013 r. w Kudowie Zdroju odbyła się konferencja poświęcona przyszłości polsko-czeskiej współpracy terytorialnej, zorganizowana w ramach XIV Dolnośląskiego Forum Samorządu Terytorialnego.

W konferencji uczestniczyli m. in. Rafał Jurkowlaniec, marszałek województwa dolnośląskiego, Aleksander Marek Skorupa, wojewoda dolnośląski, hetmani czeskich regionów: Kralowohradeckiego, Libereckiego, Pardubickiego oraz Ołomunieckiego a także przedstawiciele euroregionów Nysa i Glacensis.

Okazją do podjęcia dyskusji dot. współpracy samorządów Dolnego Śląska i regionów czeskich są trwające prace nad utworzeniem Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej. Działalność Ugrupowania nada nowy wymiar współpracy transgranicznej na polsko-czeskim pograniczu i przyniesie wymierne korzyści dla wspólnego obszaru. Konferencja przybliżyła koncepcję wspólnego ugrupowania oraz otworzyła debatę poświęconą roli EUWT w świetle dotychczasowych doświadczeń europejskich i jego znaczenia w nowej perspektywie finansowej 2014-2020.

Zaprezentowane zostały również cele oraz rezultaty projektu „Strategia zintegrowanej współpracy czesko-polskiego pogranicza”, w którego realizację zaangażowanych jest dziewięciu partnerów z Polski i Republiki Czeskiej. Głównym celem wspólnej inicjatywy jest przeanalizowanie dotychczas prowadzonej współpracy transgranicznej oraz zdefiniowanie obszarów merytorycznych, których realizacja najlepiej wpisuje się będzie w ramy instytucjonalno-organizacyjne charakterystyczne dla EUWT.

Rejestracja dolnośląsko-czeskiego ugrupowania zaplanowana została na przełom 2013/2014 r. Aktualnie przygotowywane są dokumenty aplikacyjne, tj. statut i konwencja. Siedziba EUWT będzie się znajdować w Polsce na terenie Województwa Dolnośląskiego. Do najważniejszych zadań EUWT należeć będzie realizacja wspólnych projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych (także projektów kluczowych w ramach programu współpracy transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska), jak również koordynacja współpracy pomiędzy Dolnym Śląskiem i czeskimi regionami z pogranicza.

Ścieżka edukacyjna Fortyfikacje Ziemi Rokytnickiej

Nad Rokytnicą v Orlických horách będzie system umocnień, budowany w latach 1936-38 w obronie przed ówczesnymi Niemcami nazistowskimi. Osobom mniej znającym historię należy przypomnieć, że obszar Gór Orlickich sąsiadował aż do 1945 roku właśnie w Wielkoniemiecką Rzeszę Hitlera. Było to strategiczne miejsce w systemie obrony naszej ojczyzny, gdyż uniemożliwiało przecięcie kraju przez agresora w najważniejszym miejscu w kierunku północ-południe. W naszym regionie chodziło zaś o obronę ważnego węzła kolejowego w Českiej Třebovej. Chociaż umocnienia na tym odcinku nie zostały wykorzystane w walkach, na grzbietach Gór Orlickich pozostał zachowany system fortyfikacyjny, który do dnia dzisiejszego zadziwia fachowców i laików swoją doskonałością i przemyślanymi rozwiązaniami.

Miasto Rokytnice v Orlických horách, jako zarządca i właściciel najbardziej znanej grupy warownej Hanička, długo podejmowało starania o lepszą promocję tej atrakcji turystycznej. Zdaniem ekspertów odcinek Panské Pole - Komáři vrch należy do dobrze zachowanej części umocnień, która nie była mocno uszkodzona przez Wehrmacht w czasie wojny. Natomiast o wiele gorzej został potraktowany przez nasze państwo, które postanowiło w latach 50. demontować nasze fortyfikacje w celu „wydobycia” wysokiej jakości stali pancernej.

Dzięki Funduszowi Mikroprojektów, którego administratorem jest Euroregion Glacensis, udało się zbudować ścieżkę edukacyjną o długości 4,5 km, która na odcinku Panské Pole - Anen-

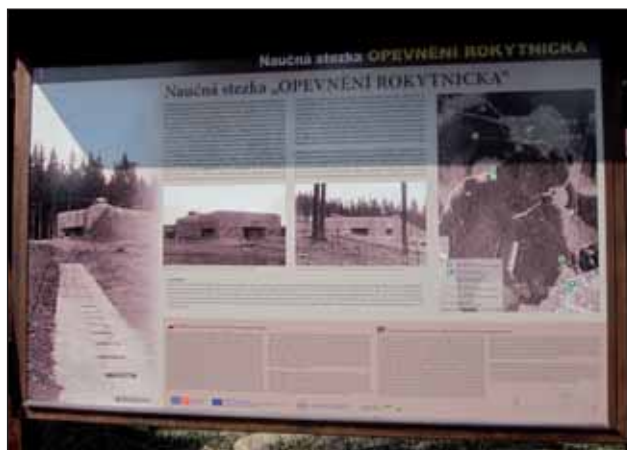
ský vrch pokazuje unikatowy system naszej przedwojennej obrony. Elementem ścieżki są również elementy informacyjno-orientacyjne znajdujące się na terenie muzeum Pevnost Hanička. Ścieżka na razie kończy się na szczycie Anenského vrchu (992 m n.p.m.), gdzie od 2010 roku turyści mogą korzystać

z nowo zbudowanej wieży widokowej Anna o wysokości 16 metrów.

Projekt ścieżki edukacyjnej jest elementem projektu pn. „Wspólny rozwój turystyki w muzeach fortyfikacyjnych Hanička - Osówka”, współfinansowanego ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego za pośrednictwem Euroregionu Glacensis. Muzeum Pevnost Hanička, które było gwarantem merytorycznym projektu, zaprosiło do współpracy muzeum Osówka w Górach Sowich w Polsce, które zarządza podobnym kompleksem podziemnym pochodzącym z okresu drugiej wojny światowej. Współpraca z muzeum w Osówce jest dla grupy warownej Hanička bardzo ważna, ponieważ otwiera możliwości lepszej promocji naszej turystyki fortyfikacyjnej w sąsiedniej Polsce. Przykładowo Osówkę odwiedza co roku aż 70 tysięcy osób z Polski i całego świata.

Projekt ścieżki edukacyjnej można było realizować również dzięki poparciu ze strony Lasów Państwowych Republiki Czeskiej oraz Dyrekcji Parku Krajobrazowego Orlické hory. Ścieżkę doskonale oznakował Klub Czeskich Turystów.

Modernizacja pomieszczeń w polskim sekretariacie Euroregionu Glacensis

Miło nam poinformować, że przeprowadzono modernizację i przebudowę pomieszczeń sekretariatu obsługującego polską część Euroregionu Glacensis. Przeprowadzone prace miały na celu zapewnienie odpowiedniego standardu pomieszczeń wykorzystywanych w rozwoju kontaktów transgranicznych oraz podczas udzielania konsultacji i pozyskiwania informacji

ze strony członków stowarzyszenia. Zmodernizowane pomieszczenia będą służyły także mieszkańcom euroregionu, którzy pragną rozszerzyć wiedzę nt. polsko-czeskich stosunków, na przykład uczniom szkół podstawowych, gimnazjów i liceów w ramach edukacji oraz studentom, którzy jako temat swojej pracy dyplomowej wybrali współpracę transgraniczną.

Nowy czesko-polski projekt „Przyroda nieożywiona Karkonoszy – Rýchor“

Nasza Szkoła Podstawowa w Żacléřu wspólnie ze Szkołą Podstawową w Miskowicach włączyła się w nowy projekt, w ramach którego uczniowie będą mogli się uczyć odczytywać dane ze stacji meteorologicznych i ewidencjonować wartości, przez analizę śniegu będą poznawali i porównywali z sąsiadami jakość opadów, w szczególności ich pH, oraz oceniali jakość powietrza. Na rzece Bóbr łączącej Czechy z Polską uczniowie nauczą się dokonywać pomiaru hydrologicznych parametrów wody i porównają jakość wody w Polsce i w Czechach. Na zakończenie ocenią i porównają wszystkie odnotowane wartości. Uczniowie obu szkół podczas ciekawej pracy nauczą się nowych pojęć związanych z tą tematyką i wydadzą kolejny polsko-czeski minisłownik z używaną terminologią. Ponadto zostanie wydana publikacja zawierająca odnotowane wartości i przeprowadzone porównania. Dnia 28 lutego 2013 r. odbyło się w naszej szkole pierwsze spotkanie polskich i czeskich uczniów. Na początek zostali podzieleni wg symboli graficznych przedstawiających różne rodzaje pogody na mieszane grupki, które następnie na poszczególnych stanowiskach w dużej sali gimnastycznej oraz w plenerze za szkołą wykonywały zadania związane z pogodą. Uczniowie zapoznali się ze stacją meteorologiczną i jej wyposażeniem, zobaczyli, co mogą z niej odczytać oraz jak często wartości są zapisywane. Co oznacza zachmurze-

nie? Jakie są symbole zjawisk występujących na niebie? Te pojęcia poznali na kolejnym stanowisku. Zobaczyli, jakie inne zjawiska meteorologiczne można mierzyć, czym jest anemometr i jak nazywa się przyrząd do pomiaru ciśnienia. Z pewnością od tego dnia będą zwracać uwagę na kształt chmur. Dowiedzieli się, że chmury różnych kształtów znajdują się na różnych wysokościach nad ziemią i mają swoje nazwy. Za szkołą było również stanowisko, na którym uczniowie odczytywali z przyrządów i odnotowywali w tabeli temperaturę, ciśnienie i wilgotność powietrza oraz prędkość wiatru. Uczniowie mieli do dyspozycji polsko-czeski słownik z wyrazami dotyczącymi tej tematyki. Każdy uczeń wpisywał zdobyte informacje do dwujęzycznej karty roboczej. Na zakończenie grupki opracowały „kalendarz pogody“, w którym będą w marcu odnotowywać przebieg pogody w Żacléřu, a polscy uczniowie w Miskowicach. Zaobserwowane wartości wpiszą do przygotowanej tabeli, a na kolejnym spotkaniu wspólnie je porównamy i ocenimy. Młodszym uczniom klas 1-6 z obu szkół bardzo pomagali uczniowie klas gimnazjalnych, za co im dziękujemy. Wszystkim podobało się spotkanie, bo każdy dowiedział się wielu ciekawych rzeczy. Wierzę również, że wszyscy będą teraz patrzeć na przyrodę wokół siebie innymi oczyma.

Mgr. D. Vodičková

Pociągami z Jeleniej Góry do Trutnova

Od soboty 27 kwietnia br. ponownie kursują weekendowe pociągi z Jeleniej Góry do Trutnova. W każdą sobotę i niedzielę przez Marciszów, Kamienną Górę, Lubawkę i Královec pojadą trzy pary pociągów. Za połączenia odpowiedzialne są Koleje Dolnośląskie. Pociąg pokona niemal 64 kilometrowy odcinek w niespełna 100 minut. Rozkład jazdy jest bardzo dogodny szczególnie dla mieszkańców Jeleniej Góry, ponieważ teraz mogą bez kłopotów udać się na całonocną wycieczkę do Czech. Pierwszy pociąg wyjeżdża z Jeleniej Góry o godz. 7.40 (przyjazd 9.16), powrót można zaplanować przykładowo dopiero o godz. 19.11 (godz. 20.54). Dla Czechów połączenie jest mniej korzystne. W Jeleniej Górze mogą bowiem spędzić maksymalnie 6 godzin. Cena biletów na całej trasie wynosi 16,50 PLN. Godziny odjazdów pociągów (w nawiasie podano godzinę przyjazdu do stacji docelowej): Jelenia Góra: 7.40 (9.16), 11.58 (13.38), 17.17 (19.09), Trutnov: 9.33 (11.09), 15.00 (16.37), 19.11 (20.54).

Baza członkowska się rozszerza - przedstawiamy nowych członków

Gmina Horní Radechová

Pierwsza pisemna wzmianka o istnieniu osady leżącej na północ od Náchodu pochodzi z XIV wieku. Dawniej osada ta nosiła nazwę Dochowa, ale już w 1402 roku występuje w dokumentach posiadłości nachodzkiej jako Hořejší Radechová lub też Svrchní Radechová. Wówczas należała do właściciela Náchodu, częścią posiadłości nachodzkiej była przez cały okres feudalizmu, podobnie jak sąsiedni Slavíkov należący dziś do Horní Radechovéj. W kronice Horní Radechová opisana jest jako miejscowość ukryta w malowniczej dolinie, na całej jej długości wije się niczym wąż potok „Radechovka“, z obu stron upstrzony chałupami i gospodarstwami. Mieszkańcy trudnili się przede wszystkim rolnictwem i tkactwem. W 1811 roku zaczęto tu budować szkołę, a pierwsze zajęcia odbyły się po wakacjach szkolnych we wrześniu 1812 roku. W 1878 roku położono kamień węgielny pod budowę nowej kaplicy, która zastąpiła starą drewnianą dzwonnice. Dzwonnica stała na stromym zboczku o nazwie Varta, gdzie jak mówi legenda, straż trzymali nasi przodkowie. W nowej kaplicy pw. św. Cyryla i Metodego, którą uroczyste poświęcono 8 listopada 1881 roku, umieszczono dzwon z dawnej dzwonnicy. Pierwsza wzmianka o założeniu tutejszej ochotniczej straży pożarnej pochodzi z 22 lutego 1884 roku. W 1910 roku oddano do użytku nową drogę z Dolní Radechovéj przez Horní Radechová do Červeného Kostelca i w tym samym roku mieszkańcy przeciwstawili się budowie kolei, która miała prowadzić z Hronova przez górne obrzeża miejscowości do Zábrodí i Hoříček. 15 lutego 1912 roku powstał związek sportowy Tělocvičná jednota Orel, a 1 września tego samego roku odbyło się założycielskie posiedzenie związku Tělocvičná jednota Sokol. Dnia 5 czerwca 1921 roku założono

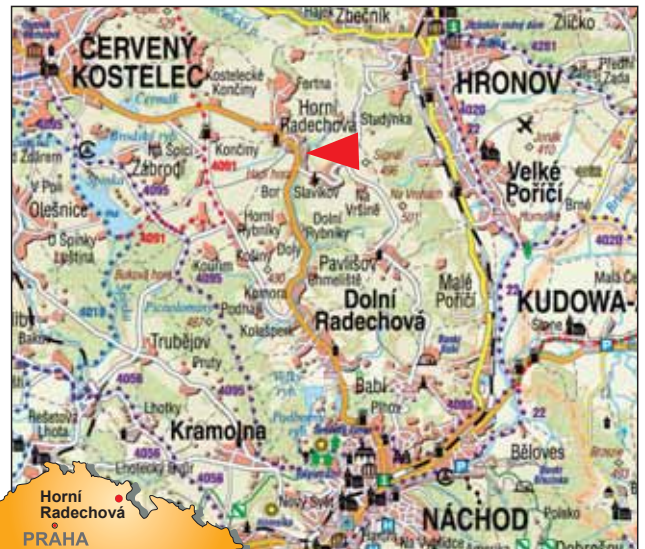
bibliotekę. W kwietniu 1922 roku uruchomiono prowadzącą przez miejscowość połączenia autobusowe z Náchodu do Červeného Kostelca.

W Horní Radechovéj i Slavíkovie znajduje się pomnik ofiar pierwszej wojny światowej, rzeźba św. Jana Nepomucena, wspomniana już kaplica św. Cyryla i Metodego wpisana w 2012 roku na listę dziedzictwa kultury, kamienny krzyż z 1840 roku i kamienny krzyż w centrum miejscowości. Przy wyremontowanym budynku szkoły (w którym mieści się biblioteka, gospoda z salą taneczną i przedszkole) jest nowy parking i ogrodzony plac zabaw. Budynek poczty z dwoma gminnymi mieszkaniami ma nowy dach i okna. Przy urządzie gminy (który ma od 2012 roku nowy dach, wymienione okna i nową elewację) jest zbudowane nowe zaplecze socjalne, które jest elementem plenerowego ośrodka sportowego z boiskiem do piłki nożnej i kortami tenisowymi. W centrum miejscowości jest nowy przystanek autobusowy.

W tym roku planujemy termomodernizację budynku poczty, położenie nowego bruku przy przystanku autobusowym, remont dachu kapliczki oraz nowe oblachowanie wieżyczki. Planujemy realizację nowego ostrzegawczego systemu komunikacji wraz z radiem we współpracy z Mikroregionem Úpa. Wierzymy, że we współpracy z Euroregionem Glacensis uda się zrealizować budowę wieży widokowej w Slavíkovie. W przyszłości rozważamy budowę nowego chodnika, który w bezpieczny sposób łączyłby górne obrzeża miejscowości z jej centrum.

Od 2004 roku szczytymy się herbem gminy i sztandarem. Mamy opracowany plan zagospodarowania przestrzennego oraz plan przeciwpowodziowy.

Zwyczaje i tradycje ludowe

W niniejszym numerze po raz pierwszy pojawia się nowy temat. Chcielibyśmy przedstawić czytelnikom tradycje i zwyczaje ludowe ciągle żywe w regionie oraz te z nich, które zachowały się tylko w przysłowiach lub w powiedzeniach.

Historycznie udokumentowano, że na kulturę ludową wpływały warunki naturalne, potrzeby gospodarcze, ekonomiczne możliwości wsi oraz pozycja społeczna mieszkańców. Do najwyraźniej wyodrębnionych regionów etnograficznych, w których do dnia dzisiejszego kultywuje się tradycyjne elementy kultury ludowej, należą przede wszystkim Chodsko, Płzeńsko, południowoczeska Blata, Doudleby, Podkrkonoší, na Morawach Valašsko, Slovákco, Haná i rejon Wierzchowińny Czeskomorawskiej - Horákco. Są to zazwyczaj obszary w większym lub mniejszym stopniu o charakterze rolniczym, gdzie ludzie trudnią się przede wszystkim pracą na roli lub w winnicach. Również w rejonie pogranicza czesko-polskiego można spotkać wiele specyficznych zwyczajów, z którymi warto bliżej się zapoznać.

Wiele zwyczajów i tradycji niestety już zanikło, ale niektóre przetrwały do dnia dzisiejszego. Zwyczaje i tradycje ludowe, które nadal są żywe w naszym regionie, oparte są nie tylko na tradycji chrześcijańskiej, ale również na tradycji pogańskiej i często są uwarunkowane tradycją historyczną. Ciekawe jest, że wiele tych tradycji ludowych pojawia się również po polskiej stronie granicy, podobnie zresztą jak wiele innych elementów życia bardziej lub mniej przenikających od czeskiej, a wówczas niemieckiej ludności. Spróbujemy więc chociaż w ograniczonym zakresie niektóre z nich przypomnieć.

24 kwietnia św. Jerzego

Hotel w Kudowie Zdroju - Pstrążnej również nosi nazwę tego patrona

W tradycji ludowej czczony jest on jako patron chłopów, agronomów, gospodarzy, rolników, rzeźników, rymarzy, ale też żołnierzy jezdnych (kawalerii), łuczników, jednostek opancerzonych, poszukiwaczy, rycerzy, żołnierzy i zwiadowców.

Święty Jerzy często występuje w ludowych przepowiedniach pogodowych, np.:

- Jeśli Jerzy zbliża się pogodnie, będzie tak cztery tygodnie.
- Kiedy Jerzy pogodą częstuje, wnet się pogoda zepsuje.
- Kiedy Jerzy skryje wronę w życie, będzie zboża obficie.
- Na Święty Jerzy każdy już oziminę oblicza, a mierzy.
- Na Święty Jerzy rosa, nie trzeba koniom owsa.
- Na Święty Jerzy trawa się pierzy.
- Jak na Jerzego rosa, nie każdej łąki chwyci kosa.
- Gdy na świętego Jerzego jeszcze nie rozkwita, niech się cieszy stary, młody, chłop i kobieta.
- Około Jerzego dokończ siewu twego.
- Ile dni przed Jerzym grzmi, tyle dni po Jerzym śnieg.
(W tym roku po raz pierwszy zagrzmiało 13. 4.)
- Na świętego Jura schowa się w życie kura, a na Zosię żyto już w kłosie.
- Chcesz mieć kęs płótna dobrego, siej len na św. Jerzego.

30 kwietnia – palenie czarownic

Od średniowiecza wierzą, że w niektóre dni siły nieczyste mają o wiele większą moc niż w pozostałe. Dotyczyło to przykładowo nocy z 30 kwietnia na 1 maja, tę noc uważano za magiczną. Wiara w siły nieczyste, tak stara jak sama ludzkość, z czasem przekształcała się w zabobon, że na ziemi diabeł może używać swojej mocy tylko za pośrednictwem ludzi – czarownic i czarodziejów. Święto prawdopodobnie obchodzono dawniej przy pełni, która była najbliższa dniu znajdującemu się dokładnie między równonocą wiosenną a przesileniem letnim. Ludzie wierzyli, że w tę noc czarownice zlatują się na sabat i faktycznie ta noc jest jednym

z największych pogańskich świąt. Ludzie wierzyli też w otwieranie się różnych jaskiń i podziemnych pieczar, w których ukryte są skarby. Główną ideą tego starego ludowego zwyczaju było prawdopodobnie gloryfikowanie płodności. W obronie przed czarownicami na wzgórzach palono ogień.

Z biegiem czasu z dorocznych ogni powstało „palenie czarownic”. Młodzieńcy zapalali miotły i podrzucali je do góry, ponoć po to, aby widzieć, jak czarownice latają w powietrzu na miotłach.

Tradycje Wielkanocne

„*Solemnitas Solemnitatum*”, czyli uroczystość uroczystości – tak w VI wieku papież Grzegorz Wielki nazwał Wielkanoc. Nam kojarzy się z kolorowymi pisankami, święconką w koszyczku, wypiekanymi babami oraz wieloma innymi zwyczajami i tradycjami wielkanocnymi. Najważniejszą wielkanocną tradycją jest święconka. W wielką sobotę święci się w kościele pokarmy wcześniej przygotowane i włożone do pięknie ozdobionego koszyczka wyklinionego. Koszyk powinien być upleciony z wikliny, gdyż wierzbę jest symbolem płodności i urodzaju. Pokarmy mają również swoją symbolikę; jajka symbolizują nowe życie, baranek (dawniej formowany z masła obecnie z cukru lub ciasta) symbolizuje zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, sól to ochrona przed zepsuciem, kiełbasa to znak że kończy się post. Do koszyczka wkłada się również chrzan, który symbolizuje gorzyc męki Pańskiej. Następnie święconką dzielimy się podczas śniadania w Wielką Niedzielę. Jednak najbardziej lubianym zwyczajem (zwłaszcza przez najmłodszych) jest Śmigus Dyngus – czyli lany poniedziałek. W naszej tradycji tego dnia polewa się dla żartów, które nawiązują do dawnych praktyk pogańskich symbolizujących budzenie się przyrody do życia. Polskie tradycje Wielkanocne są bardzo bogate zwłaszcza tradycje potraw (chyba nie ma innej tak bogatej tradycji kulinarnej).

Na tradycyjnym stole wielkanocnym nie może zabraknąć takich potraw jak: żurek, biała kiełbasa, bigos, różnego rodzaju jaja, ćwikła i chrzan, szynka, baby wielkanocne oraz mazurki.

Tradycyjne dania w Czechach

Biała zupa „Kyselka“ z koperkiem, pieczonym kartoflem i smażonym jajkiem

Kyselka to biała zupa wg przepisu babci Hubálkovej (znajdziemy ją w różnych odmianach także w innych zakątkach Czech). To bardzo syta gęsta, biała zupa. Podawano ją podczas bardziej uroczystych okazji lub w niedzielę jako danie główne.

Składniki: 1 kg kości, głowy, żeberka z królika, kozłęcia lub jagnięcia, sól, pieprz, ziele angielskie i liść laurowy, 0,5 l mleka, 2 łyżki mąki typ 650, śmietana dla delikatnego smaku, 2 jajka i ziemniaki gotowane w mundurkach.

Do zimnej wody włożyć umyte kości, głowę itd., posolić, dodać przyprawy i gotować na małym ogniu do miękkości. Rozmieszać mąkę w mleku i wlać do wywaru, zagotować. Zupę przyprawić do smaku solą i dodać śmietanę. Podawać ze świeżym koperkiem, opieczonymi ziemniakami w mundurkach i suchym podsmażonym jajkiem.

Nadziewana pierś jagnięca z wiosennym farszem mięsny z bułką, wędzonką, migdałami i liśćmi szpinaku z opiekanymi ziemniaczanymi kluseczkami i sosem śliwkowym

Młoda pierś jagnięca (1 kg) oczyścić z kości. Przygotować farsz z 0,3 kg mielonego mięsa wieprzowego, soli, pieprzu, 1 jajka i 100 g uprażonych kostek białego pieczywa, drobno pokrojonego 0,1 kg chudego wędzonego mięsa, migdałów i liści szpinaku. Pierś zrolować i piec ok. godziny, cały czas podlewać.

Kluseczki ziemniaczane - ugnieść 0,5 kg gotowanych ziemniaków, do których należy dodać 200 g mąki typ 450, 1 jajko i szczyptę soli. Przygotować gęstsze ciasto, z którego uformować długi wałek, a następnie pokroić go na kawałki o szerokości 3 cm i formować kluseczki. Wrzucić je do gotującej wody i gotować, dopóki nie wypłyną na wierzch. Ugotowane schłodzić w zimnej wodzie, odcedzić i opieć na oleju lub lepiej na smalcu.

Sos śliwkowy - przygotować ok. 0,5 l wywaru z mięsa wieprzowego lub wędzonego, 0,3 kg domowych powideł śliwkowych, które należy w wywarze rozgotować. Sos zagęścić zasmażką zrobioną na maśle, dodać migdały i rodzynki, doprawić solą, cukrem, sokiem z cytryny i kroplą rumu.

Tradycyjne dania w Polsce

Baba drożdżowa:

Składniki: 500 g mąki, 150 ml mleka, 150 g cukru, 100 g masła, 6 żółtek, 50 g drożdży, 1 łyżka startej skórki z cytryny, 1 łyżka cukru waniliowego, 4 krople esencji migdałowej, sól, 1 jajko.

Drożdże rozetrzeć z łyżką cukru, dodać ciepłe mleko i 100 g mąki. Wymieszać, przykryć czystą ściereczką i odstawić w ciepłe miejsce do wyrośnięcia. Żółtka utrzeć z pozostałym cukrem do białości. Gdy rozzczyn podwoi swoją objętość, dodać żółtka, mąkę, szczyptę soli, skórkę cytrynową, cukier waniliowy, esencje migdałową i wymieszać. Wyrabiać ciasto aż ukażą się pęcherzyki, dolewając powoli roztopione masło. Formy posmarować masłem, obsypać mąką i napełnić ciastem do wysokości. Odstawić na 1 godzinę w ciepłe miejsce do wyrośnięcia. Posmarować rozmaconym jajkiem i piec 10 minut w temp. 200°C, a następnie 50 minut w temperaturze 180°C. Po ostygnięciu można polać lukrem lub posypać cukrem pudrem.